

Sygn. akt III KK 123/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel (przewodniczący)

SSN Józef Dołhy

SSN Andrzej Ryński (sprawozdawca)

Protokolant Alicja Piśkiewicz

w sprawie L. M.

skazanego z art. 278 § 1 kk w zw. z art. 290 § 1 kk, art. 244 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 22 maja 2014 r. w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Okręgowego na korzyść skazanego od wyroku Sądu Okręgowego w Z.

z dnia 30 stycznia 2014 r. zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Z.

z dnia 9 października 2013 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Z. w odniesieniu do orzeczenia o karze łącznej oraz co do czynu przypisanego oskarżonemu L. M. w pkt. I dotyczącego skazania za przestępstwo z art. 290 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k., a także związane z nim orzeczenie o środku karnym wydane na podstawie art. 46 § 1 k.k. i w zakresie tego czynu przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 października 2013 r., Sąd Rejonowy w Z. uznał oskarżonego L. M. za winnego tego, że w dniu 5 lutego 2013 r. w B. działając wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi osobami dokonał wyrębu w celu przywłaszczenia pięciu sztuk drzewa brzoźowego z działek leśnych oznaczonych nr 588 i 521 o łącznej wartości 161,84 zł na szkodę J. C., tj. czynu z art. 290 § 1 k.k. w zw. art. 278 § 1 k.k. (pkt I) oraz tego, że w dniu 5 lutego 2013 r. w B. nie stosował się do zakazów prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego: z dnia 16 maja 2008 r., na okres 72 miesięcy obowiązujący od 24 czerwca 2008 r. do dnia 24 czerwca 2014 r. i z dnia 12 września 2008 r., na okres 96 miesięcy obowiązujący od dnia 20 września 2008 r. do dnia 20 września 2016 r., w ten sposób, że prowadził ciągnik rolniczy m-ki Władimirec w ruchu lądowym, przy czym przestępstwa tego dopuścił się w ciągu 5 - ciu lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej prawomocnymi wyrokami Sądu Rejonowego w sprawach VII K .../08 i VII K .../08 za umyślne przestępstwa podobne określone w art. 244 k.k. i art. 178 a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., tj. czynu wyczerpującego dyspozycję art. 244 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

W konsekwencji skazał L. M. za czyn z pkt. I, na podstawie art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 290 § 1 k.k., na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, zobowiązując oskarżonego na podstawie art. 46 § 1 k.k. do naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonej J. C. kwoty 161,84 zł, zaś na podstawie art. 290 § 2 k.k. zasądził od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonej J. C. kwotę 323,68 zł tytułem nawiązki w wysokości podwójnej wartości skradzionego drzewa. Natomiast za czyn z pkt. II na podstawie art. 244 k.k. wymierzył mu karę 1 roku pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzone wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności połączył i wymierzył mu karę 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności, na poczet której w oparciu o art. 63 § 1 k.k. zaliczył oskarżonemu okres zatrzymania w dniu 6 lutego 2013 r. i zwolnił oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych.

Apelację od tego wyroku wniósł Prokurator Rejonowy, który zaskarżył wyrok w całości, na niekorzyść oskarżonego zarzucając orzeczeniu Sądu I instancji obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 63 § 1 k.k., poprzez niewłaściwe zaliczenie oskarżonemu L. M. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okresu jego rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie w dniu 6 lutego 2013 r., w sytuacji gdy z protokołu zatrzymania osoby wynika, iż oskarżony został zatrzymany w dniu 6 lutego 2013 r. i zwolniony w dniu 7 lutego 2013 r.

Podnosząc ten zarzut skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zaliczenie L. M. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie w dniach 6 i 7 lutego 2013 r. przyjmując, iż jeden dzień rzeczywistego pozbawienia wolności równa się jednemu dniowi kary pozbawienia wolności.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2014 r., Sąd Okręgowy w Z. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchylił orzeczenie o zaliczeniu oskarżonemu okresu zatrzymania w dniu 6 lutego 2013r. i na podstawie art. 63 § 1 k.k. zaliczył L. M. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okres jego zatrzymania w dniach 6 i 7 lutego 2013r., zaś w pozostałym zakresie tenże wyrok utrzymał w mocy.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją na korzyść oskarżonego L. M. Prokurator Okręgowy, który wskazał, że obejmuje tym nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia całość orzeczenia Sądu odwoławczego.

Na podstawie art. 523 § 1 i 2 k.p.k. w wywiedzionej kasacji zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego tj. art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. oraz prawa materialnego, a to: art. 4 § 1 k.k. i art. 2 pkt.5 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2013, poz. 1247), poprzez wydanie przez Sąd odwoławczy rażąco niesprawiedliwego orzeczenia utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego skazujący L. M. za czyn z art. 290 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k. na karę pozbawienia wolności w sytuacji, gdy w chwili orzekania przez ten Sąd obowiązywała nowa ustawa względniejsza dla sprawcy stanowiąca, iż czyn ten z uwagi na wartość mienia stanowi wykroczenie określone w art. 120 § 1 k.w. zagrożone karą aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia.

Podnosząc ten zarzut skarżący na podstawie art. 537 § 1 i 2 k.p.k. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Okręgowego okazała się oczywiście zasadna i podlegała uwzględnieniu na posiedzeniu bez udziału stron w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Zgodzić się należy z autorem kasacji, że Sąd Okręgowy, w ramach kontroli instancyjnej wyroku Sądu Rejonowego, dokonując jego zmiany jedynie w zakresie orzeczenia o zaliczeniu L. M. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okresu zatrzymania i utrzymując zaskarżony wyrok w pozostałej części w mocy, w tym także co do czynu zarzucanego oskarżonemu w pkt. I, polegającego na dokonaniu wyrębu w celu przywłaszczenia drzewa łącznej wartości 161 ,84 zł, kwalifikowanego z art. 290 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k., za który Sąd I instancji skazał oskarżonego na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, nie dostrzegł zmiany stanu prawnego wprowadzonej ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz.1247). W tym kontekście należy stwierdzić, że zachowania podobne do tego jakie zostało przypisane oskarżonemu L. M. należą do grupy tzw. czynów przepołowionych, bowiem granica między przestępstwem z art. 290 § 1 k.k., polegającym na wyrębie drzewa w lesie, a tożsamym wykroczeniem z art. 120 § 1 k.w., wyznaczana jest w oparciu o kwotę wartości przedmiotu czynności wykonawczej. Warto przypomnieć, że art. 2 pkt 5 w zw. z art. 56 ust.1 teże ustawy, z dniem 9 listopada 2013 r., wprowadził zmianę w art. 120 § 1 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 482 i 829) polegającą na podwyższeniu ustawowego progu wartości szkody do kwoty nie przekraczającej 1/4 minimalnego wynagrodzenia, warunkującego zakwalifikowanie wyrębu drzewa w lesie albo kradzieży lub przywłaszcza z lasu drzewa wyrąbanego lub powalonego, jako wykroczenia z art. 120 § 1 k.w. Podobną regulację przyjęto przy kradzieży (nowe brzmienie art. 119 § 1 k.w.). Wskazana zmiana ustawy nastąpiła po wydaniu wyroku przez Sąd I instancji, lecz weszła w życie zarówno przed sporządzeniem oraz wniesieniem apelacji przez prokuratora, jak i przed

dniem 30 stycznia 2014 r., stanowiącym datę wydania przez Sąd odwoławczy zaskarżonego kasacją wyroku. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2012 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2013 r. (Dz.U.2012.1026), płaca minimalna od dnia 1 stycznia 2013 r. została określona na poziomie 1.600 zł. Zatem w chwili popełnienia przypisanego oskarżonemu czynu wspomniana wartość graniczna dla przestępstwa z art. 290 § 1 k.k. i wykroczenia z art. 120 § 1 k.w. stanowiła kwotę 400 zł. Natomiast w dacie orzekania przez Sąd odwoławczy obowiązywało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2013 r. (Dz.U.2013.1074), w którym wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę od dnia 1 stycznia 2014 r. ustalono na kwotę 1.680 zł., a zatem wartość graniczna wynosiła wówczas 420 zł. Należy uznać, że przy ustalaniu kwoty granicznej niezbędnej dla dokonania oceny prawnej tego rodzaju czynów, należy stosować ustawę względniejszą, według reguły określonej w art. 4 k.k., ponieważ przepis art. 120 § 1 k.w. nie określa wartości wyrąbanego drzewa kwotowo, lecz odnosi się do pojęcia minimalnego wynagrodzenia za pracę, którego wysokość ustalana jest przez Radę Ministrów w każdym kolejnym roku.

Przedstawione uwagi wskazują, że obydwie wyliczone kwoty odnoszące się do płacy minimalnej były wyższe od wartości drzewa stanowiącego przedmiot kradzieży leśnej w sprawie niniejszej – 161,84 zł. Z kolei w czasie popełnienia przypisanego oskarżonemu czynu oraz w czasie wyrokowania przez Sąd I instancji (pkt. I) wysokość szkody wyrządzonej tym czynem przekraczała obowiązującą wówczas dla wykroczenia z art. 120 § 1 k.w. kwotę 75 zł. Prowadzi to do wniosku, że Sąd odwoławczy zgodnie z regułą intertemporalną określoną w art. 4 § 1 k.k. powinien zastosować ustawę nową, skoro po zmianie stanu prawnego oskarżony odpowiada jedynie za wykroczenie z art. 120 § 1 k.w., albowiem ustawa obowiązująca poprzednio na podstawie, której czyn oskarżonego można było zakwalifikować jako przestępstwo z art. 290 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k. zagrożone znacznie surowszą karą od sankcji wykroczeniowej, z oczywistych powodów nie była względniejsza dla sprawcy.

Wprawdzie zarzut apelacji sporządzonej w dniu 14 listopada 2013 r., zapewne przez przeoczenie, nie odnosił się do konsekwencji jakie dla

odpowiedzialności oskarżonego miały zmiany wprowadzone przywołaną wyżej ustawą z dnia 27 września 2013 r., jednak nie oznacza to, że Sąd II instancji, mógł pominąć analizę stanu prawnego, w tym prawidłowość zastosowanych przez Sąd I instancji przepisów prawa materialnego, po ich późniejszej zmianie.

Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 433 § 1 k.p.k. sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę nie tylko w granicach środka odwoławczego, ale również w zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje. Do przepisów pozwalających sądowi odwoławczemu orzekanie niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów należy zaliczyć m. in. art. 440 k.p.k., który umożliwia zmianę zaskarżonego orzeczenia sądu I instancji na korzyść oskarżonego albo jego uchylenie, przy czym stosowanie tego przepisu pozostawione jest uznaniu sądu odwoławczego i ograniczone do sytuacji, w której przyjmie on, że utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku byłoby rażąco niesprawiedliwe, a zatem dotknięte uchybieniami mieszczącymi się w każdej z tzw. względnych przyczyn odwoławczych (art. 438 k.p.k.), o ile ich stopień natężenia powoduje, że rażąco naruszają one poczucie sprawiedliwości. Zatem, chodzi tu nie o każdą niesprawiedliwość orzeczenia a jedynie taką, która jest rażąca i nie można jej pogodzić z zasadami rzetelnego procesu. (zob. postanowienia SN: z dnia 13 grudnia 2013 r., III KK 315/13, Prok.i Pr.-wkł. 2014/3/22, z dnia 2 kwietnia 2012 r., III KK 98/12, LEX nr 1163194, wyrok SN z dnia 28 stycznia 2005r., V KK 364/04, LEX nr 145153). W przypadku gdy orzeczenie sądu I instancji dotknięte jest takimi wadami zastosowanie art. 440 k.p.k. stanowi wręcz obowiązek sądu odwoławczego.

Odnosząc te uwagi do sprawy niniejszej trzeba stwierdzić, że warunek formalny zastosowania art. 440 k.p.k. został spełniony, skoro wyrok Sądu I instancji został zaskarżony w części zwykłym środkiem odwoławczym. Również wystąpienie stanu rażącej niesprawiedliwości, uniemożliwiającego utrzymanie zaskarżonego orzeczenia w mocy nie budzi zastrzeżeń, skoro sygnalizowana wyżej zmiana stanu prawnego spowodowała, iż wyrok Sądu Rejonowego dotknięty był obrazą przepisu prawa materialnego (art. 438 pkt. 1 k.p.k.), gdyż według ustawy nowej obowiązującej w dacie orzekania przez Sąd odwoławczy, czyn oskarżonego zarzucany mu w pkt. I stanowił wykroczenie a nie jak dotychczas przestępstwo.

Analizując wywiedzioną kasację trzeba stwierdzić, że błędnie zostały w niej oznaczone granice zaskarżenia poprzez wskazanie, iż obejmuje ona całość wyroku Sądu odwoławczego. Należy przypomnieć, że prokurator nie podniósł w zwykłym środku odwoławczym zarzutów w odniesieniu do skazania oskarżonego za obydwa przypisane mu przestępstwa. Natomiast w wywiedzionej kasacji nie dopatrył się uchybień, które obligowałyby Sąd odwoławczy do skontrolowania orzeczenia Sądu I instancji co do czynu z art. 244 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. oraz jego korekty niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów.

Takie zdekodowanie granic zaskarżenia określonych w kasacji prokuratora nie pozwala na uznanie zasadności wniosku kasacyjnego, w którym prokurator postulował o uchylenie wyroku Sądu odwoławczego w całości, skoro kasacją nie zostało objęte przestępstwo z art. 244 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., natomiast z przyczyn wskazanych wyżej umożliwia uwzględnienie tego wniosku w części dotyczącej czynu zakwalifikowanego przez Sądy obu instancji jako przestępstwo z art. 290 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k.

Fakt, że prokurator błędnie oznaczył granice kasacji, a w ślad za tym wadliwie sformułował wniosek kasacyjny nie oznacza, że przedmiotowa kasacja nie spełnia przymiotu jej oczywistej zasadności w rozumieniu art. 535 § 5 k.p.k. Przede wszystkim granice zaskarżenia orzeczenia sądu odwoławczego kasacją wyznacza treści zarzutów kasacyjnych i ich uzasadnienie. Znaczenie prawne tych elementów nadzwyczajnego środka zaskarżenia, w sytuacji gdy są rozbieżne z wnioskiem kasacyjnym, należy odczytywać na podstawie art. 118 k.p.k. Nadto trzeba podzielić utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że „...oczywistą zasadność kasacji wiązać należy przede wszystkim z oceną trafności uchybień, jakie zostały w skardze podane, a które uwzględnia sąd kasacyjny we wskazanych w tej skardze granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, nie zaś z wnioskiem końcowym skargi, gdyż wadliwa konstrukcja wniosku nie przesądza o słuszności - w tym także takiej, którą należy określić jako "oczywistą" - skargi, jeśli tylko zarzuty, którymi operuje skarga, zostały w całości uwzględnione, co spowodowało wzruszenie prawomocnego orzeczenia w granicach, w jakich skarżący się tego domagał...” (zob. wyrok SN z dnia 26 września 2011 r., II KK 196/11, Prok.i Pr.-wkł. 2012/3/15).

Odnosząc te uwagi do sprawy niniejszej warto zaakcentować, że zarówno zarzut kasacyjny jak i jego uzasadnienie są spójne i trafnie dostrzegają błąd pierwotny orzeczenia Sądu odwoławczego, skutkujący rażącym i mającym istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia naruszeniem konkretnych przepisów prawa karnego materialnego i procesowego. Dlatego też Sąd Najwyższy uwzględnił ten zarzut w całości stosując przepis art. 535 § 5 k.p.k.

Reasumując trzeba stwierdzić, że Sąd Okręgowy uznając zasadność zarzutu podniesionego w apelacji prokuratora, stosownie do treści art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. w trakcie kontroli odwoławczej powinien niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów uwzględnić wskazaną wyżej zmianę stanu prawnego i zastosować ustawę nową, skoro przypisany oskarżonemu w pkt. I czyn nie był już przestępstwem lecz wykroczeniem. Prowadzi to do wniosku, że stwierdzone w wyroku Sądu odwoławczego rażące naruszenie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. i art. 4 § 1 k.k. oraz art. 2 pkt.5 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, miało istotny wpływ na treść wyroku tego Sądu.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 537 § 2 k.p.k. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w części, w której utrzymał w mocy wyrok Sądu I instancji co do czynu przypisanego oskarżonemu w pkt. I dot. skazania za przestępstwo z art. 290 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k. i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi odwoławczemu. Uchylenie to obejmuje również orzeczenie o nawiązce wydane na podstawie art. 290 § 2 k.k., ponieważ przepis ten nakazuje orzekać nawiązkę tylko w powiązaniu ze skazaniem za wyrąb drzewa (art. 290 § 1 k.k.), albo za kradzież drzewa wyrąbanego lub powalonego. Zatem, fakt uchylenia prawomocności orzeczenia Sądu I instancji w zakresie skazania za przestępstwo z art. 290 § 1 k.k. powoduje ten sam skutek w odniesieniu do nawiązki orzeczonej na podstawie art. 290 § 2 k.k. Nadto należało uchylić wyrok Sądu odwoławczego w zakresie utrzymującym w mocy pozostałe orzeczenia związane ze skazaniem za czyn z art. 290 § 1 k.k. w zw. z art. 278 k.k., tj. środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody wydany na podstawie art. 46 § 1 k.k. i orzeczenie o karze łącznej w skład której weszła jednostkowa kara pozbawienia wolności za przestępstwo wyrębu i kradzieży leśnej.

W postępowaniu ponownym Sąd odwoławczy weźmie pod uwagę wskazane wyżej zapatrywania prawne odnoszące się do zmiany przepisów, które mają zastosowanie do przypisanego oskarżonemu wyrębu i przywłaszczenia drzewa z lasu. Poza tym zwróci uwagę, że w razie ewentualnego skazania za wykroczenie z art. 120 § 1 k.w. przepis art. 120 § 3 k.w. przewiduje nawiązkę liczoną na identycznych zasadach jak te, które przyjęto w dyspozycji art. 290 § 2 k.k. - w wysokości podwójnej wartości wyrąbanego, ukradzionego lub przywłaszczonego drzewa, oraz dodatkowo nakłada obowiązek zapłaty równowartości tego drzewa, jeżeli ukradzione lub przywłaszczone drzewo nie zostało odebrane.